© 2026 International Conference on Multidisciplinary Sciences and Innovations . All Rights Reserved.

MAVZU: OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA PSIXOLOGIK XAVFSIZ MUHITNI TA'MINLASHDA SHAXSNING HIMOYA MEXANIZMLARI

Amurshayeva Gulzodaxon Mirzajamshid qizi,
Qo‘qon universiteti Andijon filiali pedagogika, psixologiya va jismoniy madaniyat kafedrasi psixologiya fani o‘qituvchisi
amurshayevagulzoda@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta’lim muhitida ta’lim oluvchilar uchun xavfsiz va qulay psixologik muhitni yaratishning nazariy hamda amaliy jihatlari yoritilgan. Shuningdek, talabalarning o‘quv faoliyatidagi kognitiv va emotsional qiyinchiliklarga nisbatan ongsiz ravishda faollashuvchi psixologik himoya mexanizmlarining shaxslararo munosabatlarga ta’siri tahlil qilingan. Ta’lim muhitida yuzaga keladigan psixologik to‘siqlarni bartaraf etish va talabalarda emotsional barqarorlikni shakllantirish bo‘yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: psixologik xavfsizlik, himoya mexanizmlari, pedagogik muhit, shaxslararo munosabatlar, emotsional barqarorlik, kognitiv qiyinchiliklar.

Oliy ta’lim muassasalarida sog‘lom ijtimoiy-psixologik muhitni shakllantirish bo‘lajak mutaxassislarning kasbiy yetukligi va shaxsiy rivojlanishida hal qiluvchi o‘rin tutadi. V.A. Slasteninning kasbiy pedagogika va psixologiya yo‘nalishidagi ilmiy ishlarida ta’kidlanishicha, pedagogik jarayon ishtirokchilarining o‘zaro munosabatlari qanchalik ochiq, konstruktiv va ishonchli bo‘lsa, shaxsning o‘z intellektual salohiyatini to‘laqonli namoyon etishi shunchalik yuqori bo‘ladi. Biroq zamonaviy ta’lim jarayoni yuqori intellektual yuklamalar, vaqt tanqisligi va qat'iy baholash mezonlari bilan ajralib turgani bois, talabalarda turli ichki ziddiyatlar va emotsional zo‘riqishlarni keltirib chiqaradi.

R.M. Granovskaya o‘zining shaxsning psixologik himoyasi va xulq-atvor strategiyalariga bag‘ishlangan fundamental tadqiqotlarida qayd etishicha, inson murakkab sharoitlarda yoki psixologik tazyiq ostida o‘zining «Men» konseptini, ruhiy muvozanatini saqlab qolish uchun ongsiz ravishda turli himoya mexanizmlarini ishga soladi. Oliy ta’lim talabalari o‘quv faoliyati davomida akademik talablarga moslashish jarayonida yoki pedagoglar bilan yuzaga keladigan tushunmovchiliklarda o‘zini oqlash, xavotirni kamaytirish va shaxsiy xatolarni tan olmaslik maqsadida aynan shu mexanizmlarga (masalan, ratsionalizatsiya yoki proeksiyaga) tayanadilar.

L.B. Filonovning muloqot va konfrontatsiya jarayonidagi psixologik yondashuvlariga ko‘ra, agar ta’lim muhiti yetarli darajada xavfsiz va qo‘llab-quvvatlovchi bo‘lmasa, talabalarda himoya reaksiyalari destruktiv tus oladi. Bu esa o‘z navbatida o‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi muloqotda psixologik to‘siqlarni yuzaga keltirib, jamoadagi ijtimoiy-psixologik iqlimga salbiy ta'sir ko‘rsatadi. I.A. Zimnyaya va A.A. Bodalevlarning ilmiy qarashlariga tayangan holda aytish mumkinki, pedagogik muloqotda subyektlararo ishonchni ta’minlash va psixologik xavfsizlikni kafolatlash salbiy himoya reaksiyalarining faollashuvini sezilarli darajada kamaytiradi.

Ta’lim muassasalarida ushbu muammolarni bartaraf etish va psixologik xavfsiz muhitni ta’minlash uchun quyidagi amaliy vazifalarni hal etish talab etiladi:

Anglash va korreksiya qilish: Talabalarda o‘zlarining ongsiz himoya reaksiyalarini tan olish va ularni konstruktiv xulq-atvor strategiyalariga aylantirish ko‘nikmalarini rivojlantirish.

Hamkorlik muhitini mustahkamlash: O‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi muloqotda subyekt-subyekt yondashuvini kuchaytirish orqali shaxslararo xavotir va himoyalanish ehtiyojini pasaytirish.

Profilaktik tadbirlar: Ta’lim muhitida emotsional barqarorlikni ta’minlovchi, stressga chidamlilikni oshiruvchi ijtimoiy-psixologik treninglar va maslahat soatlarini tizimli ravishda yo‘lga qo‘yish.

© 2026 International Conference on Multidisciplinary Sciences and Innovations . All Rights Reserved.

Xulosa qilib aytganda, oliy ta’lim jarayonida psixologik xavfsiz muhitni ta’minlash shaxsning himoya mexanizmlarini chuqur ilmiy tahlil qilish, ularning yuzaga kelish sabablarini o‘rganish va talabalarda emotsional o‘z-o‘zini boshqarish ko‘nikmalarini shakllantirish bilan uzviy bog‘liqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Сластенин В.А., Исаев И.Ф., Шиянов Е.Н. Педагогика. — М.: Академия, 2022. — 576 с.
2. Грановская Р.М. Психологическая защита. — СПб.: Речь, 2023. — 476 с.
3. Филонов Л.Б. Психологические механизмы межличностного восприятия. — М.: МГУ, 2021. — 215 с.
4. Бодалев А.А. Восприятие и человек. — М.: Просвещение, 2020. — 230 с.
5. Зимняя И.А. Педагогическая психология. — М.: Логос, 2022. — 384 с.